

FACHLITERATUR
EDITION ROMIOSINI
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ICGL12 | 12th INTERNATIONAL CONFERENCE
ON GREEK LINGUISTICS
16 – 19 SEPTEMBER 2015
FREIE UNIVERSITÄT BERLIN, CEMOG

Proceedings of the ICGL12

vol. 2

The International Conference on Greek Linguistics is a biennial meeting on the study and analysis of Greek (Ancient, Medieval and Modern), placing particular emphasis on the later stages of the language.

PROCEEDINGS OF THE ICGL12
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ICGL12

**Thanasis Georgakopoulos, Theodossia-Soula Pavlidou, Miltos Pechlivanos,
Artemis Alexiadou, Jannis Androutsopoulos, Alexis Kalokairinos,
Stavros Skopeteas, Katerina Stathi (Eds.)**

**PROCEEDINGS OF THE 12TH INTERNATIONAL
CONFERENCE ON GREEK LINGUISTICS**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 12^{ΟΥ} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ**

VOL. 2

© 2017 Edition Romiosini/CeMoG, Freie Universität Berlin. Alle Rechte vorbehalten.
Vertrieb und Gesamtherstellung: Epubli (www.epubli.de)
Satz und Layout: Rea Papamichail / Center für Digitale Systeme, Freie Universität Berlin
Gesetzt aus Minion Pro
Umschlaggestaltung: Thanasis Georgiou, Yorgos Konstantinou
Umschlagillustration: Yorgos Konstantinou

ISBN 978-3-946142-35-5
Printed in Germany

Online-Bibliothek der Edition Romiosini:
www.edition-romiosini.de

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα εκδοτών	7
Περιεχόμενα.....	9
Peter Mackridge:	
<i>Some literary representations of spoken Greek before nationalism(1750-1801) .....</i>	17
Μαρία Σηφιανού:	
<i>Η έννοια της ευγένειας στα Ελληνικά.....</i>	45
Σπυριδούλα Βαρλοκώστα:	
<i>Syntactic comprehension in aphasia and its relationship to working memory deficits .....</i>	75
Ευαγγελία Αχλάδη, Αγγελική Δούρη, Ευγενία Μαλικούτη & Χρυσάνθη Παρασχάκη-Μπαράν:	
<i>Γλωσσικά λάθη τουρκόφωνων μαθητών της Ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας: Ανάλυση και διδακτική αξιοποίηση .....</i>	109
Κατερίνα Αλεξανδρή:	
<i>Η μορφή και η σημασία της διαβάθμισης στα επίθετα που δηλώνουν χρώμα.....</i>	125
Eva Anastasi, Ageliki Logotheti, Stavri Panayiotou, Marilena Serafim & Charalambos Themistocleous:	
<i>A Study of Standard Modern Greek and Cypriot Greek Stop Consonants: Preliminary Findings .....</i>	141
Anna Anastassiadis-Symeonidis, Elisavet Kiourti & Maria Mitsiaki:	
<i>Inflectional Morphology at the service of Lexicography: ΚΟΜΟΛεξ, A Cypriot Morphological Dictionary .....</i>	157

Γεωργία Ανδρέου & Ματίνα Τασιούδη: <i>Η ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά με Σύνδρομο Απνοιών στον Ύπνο.....</i>	175
Ανθούλα- Ελευθερία Ανδρεσάκη: <i>Ιατρικές μεταφορές στον δημοσιογραφικό λόγο της κρίσης: Η οπτική γωνία των Γερμανών .....</i>	187
Μαρία Ανδριά: <i>Προσεγγίζοντας θέματα Διαγλωσσικής Επίδρασης μέσα από το πλαίσιο της Γνωσιακής Γλωσσολογίας: ένα παράδειγμα από την κατάκτηση της Ελληνικής ως Γ2 .....</i>	199
Spyros Armostis & Kakia Petinou: <i>Mastering word-initial syllable onsets by Cypriot Greek toddlers with and without early language delay.....</i>	215
Julia Bacskai-Atkari: <i>Ambiguity and the Internal Structure of Comparative Complements in Greek.....</i>	231
Costas Canakis: <i>Talking about same-sex parenthood in contemporary Greece: Dynamic categorization and indexicality.....</i>	243
Michael Chiou: <i>The pragmatics of future tense in Greek.....</i>	257
Maria Chondrogianni:. <i>The Pragmatics of the Modern Greek Segmental Markers .....</i>	269
Katerina Christopoulou, George J. Xydopoulos & Anastasios Tsangalidis: <i>Grammatical gender and offensiveness in Modern Greek slang vocabulary .....</i>	291
Aggeliki Fotopoulou, Vasiliki Foufi, Tita Kyriacopoulou & Claude Martineau: <i>Extraction of complex text segments in Modern Greek.....</i>	307
Αγγελική Φωτοπούλου & Βούλα Γιούλη: <i>Από την «Έκφραση» στο «Πολύτροπο»: σχεδιασμός και οργάνωση ενός εννοιολογικού λεξικού.....</i>	327
Marianthi Georgalidou, Sofia Lampropoulou, Maria Gasouka, Apostolos Kostas & Xanthippi Foulidi: <i>“Learn grammar”: Sexist language and ideology in a corpus of Greek Public Documents .....</i>	341
Maria Giagkou, Giorgos Fragkakis, Dimitris Pappas & Harris Papageorgiou: <i>Feature extraction and analysis in Greek L2 texts in view of automatic labeling for proficiency levels .....</i>	357

Dionysis Goutsos, Georgia Fragaki, Irene Florou, Vasiliki Kakousi & Paraskevi Savvidou: <i>The Diachronic Corpus of Greek of the 20th century: Design and compilation</i>	369
Kleanthes K. Grohmann & Maria Kambanaros: <i>Bilectalism, Comparative Bilingualism, and the Gradience of Multilingualism: A View from Cyprus</i>	383
Günther S. Henrich: „Γεωγραφία νεωτερική“ στο Λίβιστρος και Ροδάμνη: μετατόπιση ονομάτων βαλτικών χωρών προς την Ανατολή;	397
Noriyo Hoozawa-Arkenau & Christos Karvounis: <i>Vergleichende Diglossie - Aspekte im Japanischen und Neugriechischen: Veriäten - Interferenz</i>	405
Μαρία Ιακώβου, Ηριάννα Βασιλειάδη-Λιναρδάκη, Φλώρα Βλάχου, Όλγα Δήμα, Μαρία Καββαδία, Τατιάνα Κατσίνα, Μαρίνα Κουτσουμπού, Σοφία-Νεφέλη Κύτρου, Χριστίνα Κωστάκου, Φρόσω Παππά & Σταυριαλένα Περγέα: <i>ΣΕΠΙAME2: Μια καινούρια πηγή αναφοράς για την Ελληνική ως Γ2</i>	419
Μαρία Ιακώβου & Θωμαΐς Ρουσουλιώτη: <i>Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης του νέου μοντέλου αναλυτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας</i>	433
Μαρία Καμηλάκη: «Μαζί μου ασχολείσαι, πόσο μαλάκας είσαι!»: Λέξεις-ταμπού και κοινωνιογλωσσικές ταυτότητες στο σύγχρονο ελληνόφωνο τραγούδι.....	449
Μαρία Καμηλάκη, Γεωργία Κατσούδα & Μαρία Βραχιονίδου: <i>Η εννοιολογική μεταφορά σε λέξεις-ταμπού της NEK και των νεοελληνικών διαλέκτων</i>	465
Eleni Karantzola, Georgios Mikros & Anastassios Papaioannou: <i>Lexico-grammatical variation and stylometric profile of autograph texts in Early Modern Greek</i>	479
Sviatlana Karpava, Maria Kambanaros & Kleanthes K. Grohmann: <i>Narrative Abilities: MAINing Russian–Greek Bilingual Children in Cyprus</i>	493
Χρήστος Καρβούνης: <i>Γλωσσικός εξαρχαϊσμός και «ιδεολογική» νόρμα: Ζητήματα γλωσσικής διαχείρισης στη νέα ελληνική</i>	507

Demetra Katis & Kiki Nikiforidou: <i>Spatial prepositions in early child Greek: Implications for acquisition, polysemy and historical change</i>	525
Γεωργία Κατσούδα: <i>Το επίθημα -ούνα στη ΝΕΚ και στις νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	539
George Kotzoglou: <i>Sub-extraction from subjects in Greek: Its existence, its locus and an open issue</i>	555
Veranna Kyrioti: <i>Narrative, identity and age: the case of the bilingual in Greek and Turkish Muslim community of Rhodes, Greece</i>	571
Χριστίνα Λύκου: <i>Η Ελλάδα στην Ευρώπη της κρίσης: Αναπαραστάσεις στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο</i>	583
Nikos Liosis: <i>Systems in disruption: Propontis Tsakonian</i>	599
Katerina Magdou, Sam Featherston: <i>Resumptive Pronouns can be more acceptable than gaps: Experimental evidence from Greek</i>	613
Maria Margarita Makri: <i>Opos identity comparatives in Greek: an experimental investigation</i>	629
2ος Τόμος	
Περιεχόμενα.....	651
Vasiliki Makri: <i>Gender assignment to Romance loans in Katoitaliótika: a case study of contact morphology</i>	659
Evgenia Malikouti: <i>Usage Labels of Turkish Loanwords in three Modern Greek Dictionaries</i>	675
Persephone Mamoukari & Penelope Kambakis-Vougiouklis: <i>Frequency and Effectiveness of Strategy Use in SILL questionnaire using an Innovative Electronic Application</i>	693

Georgia Maniati, Voula Gotsoulia & Stella Markantonatou: <i>Contrasting the Conceptual Lexicon of ILSP (CL-ILSP) with major lexicographic examples</i>	709
Γεώργιος Μαρκόπουλος & Αθανάσιος Καρασίμος: <i>Πολυεπίπεδη επισημείωση του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Αφασικού Λόγου</i>	725
Πωλίνα Μεσηνιώτη, Κατερίνα Πούλιου & Χριστόφορος Σουγανίδης: <i>Μορφοσυντακτικά λάθη μαθητών Τάξεων Υποδοχής που διδάσκονται την Ελληνική ως Γ2</i>	741
Stamatia Michalopoulou: <i>Third Language Acquisition. The Pro-Drop-Parameter in the Interlanguage of Greek students of German</i>	759
Vicky Nanousi & Arhonto Terzi: <i>Non-canonical sentences in agrammatism: the case of Greek passives</i>	773
Καλομοίρα Νικολού, Μαρία Ξεφτέρη & Νίτσα Παραχεράκη: <i>Το φαινόμενο της σύνθεσης λέξεων στην κυκλαδοκρητική διαλεκτική ομάδα</i>	789
Ελένη Παπαδάμου & Δώρας Κ. Κυριαζής: <i>Μορφές διαβαθμιστικής αναδίπλωσης στην ελληνική και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες</i>	807
Γεράσιμος Σοφοκλής Παπαδόπουλος: <i>Το δίπολο «Εμείς και οι Άλλοι» σε σχόλια αναγνωστών της Lifo σχετικά με τη Χρυσή Αυγή</i>	823
Ελένη Παπαδοπούλου: <i>Η συνδυαστικότητα υποκοριστικών επιθημάτων με β' συνθετικό το επίθημα -άκι στον διαλεκτικό λόγο</i>	839
Στέλιος Πιπερίδης, Πένυ Λαμπροπούλου & Μαρία Γαβριλίδου: <i>clarin:el. Υποδομή τεκμηρίωσης, διαμοιρασμού και επεξεργασίας γλωσσικών δεδομένων</i>	851
Maria Pontiki: <i>Opinion Mining and Target Extraction in Greek Review Texts</i>	871
Anna Roussou: <i>The duality of mipos</i>	885

Stathis Selimis & Demetra Katis: <i>Reference to static space in Greek: A cross-linguistic and developmental perspective of poster descriptions</i>	897
Evi Sifaki & George Tsoulas: <i>XP-V orders in Greek</i>	911
Konstantinos Sipitanos: <i>On desiderative constructions in Naousa dialect</i>	923
Eleni Staraki: <i>Future in Greek: A Degree Expression</i>	935
Χριστίνα Τακούδα & Ευανθία Παπαευθυμίου: <i>Συγκριτικές διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία της ελληνικής ως Γ2: από την κριτική παρατήρηση στην αναπλαισίωση</i>	945
Alexandros Tantos, Giorgos Chatziioannidis, Katerina Lykou, Meropi Papatheohari, Antonia Samara & Kostas Vlachos: <i>Corpus C58 and the interface between intra- and inter-sentential linguistic information</i>	961
Arhonto Terzi & Vina Tsakali: <i>The contribution of Greek SE in the development of locatives</i>	977
Paraskevi Thomou: <i>Conceptual and lexical aspects influencing metaphor realization in Modern Greek</i>	993
Nina Topintzi & Stuart Davis: <i>Features and Asymmetries of Edge Gemimates</i>	1007
Liana Tronci: <i>At the lexicon-syntax interface Ancient Greek constructions with ἔχειν and psychological nouns</i>	1021
Βίλλυ Τσάκωνα: <i>«Δημοκρατία είναι 4 λύκοι και 1 πρόβατο να ψηφίζουν για φαγητό»:Αναλύοντας τα ανέκδοτα για τους/τις πολιτικούς στην οικονομική κρίση</i>	1035
Ειρήνη Τσαμαδού- Jacobberger & Μαρία Ζέρβα: <i>Εκμάθηση ελληνικών στο Πανεπιστήμιο Στρασβούργου: κίνητρα και αναπαραστάσεις</i> ...	1051
Stavroula Tsiplakou & Spyros Armostis: <i>Do dialect variants (mis)behave? Evidence from the Cypriot Greek koine</i>	1065
Αγγελική Τσόκογλου & Σύλα Κλειδή: <i>Συζητώντας τις δομές σε -οντας</i>	1077

Αλεξιάννα Τσότσου:	
<i>Η μεθοδολογική προσέγγιση της εικόνας της Γερμανίας στις ελληνικές εφημερίδες .....</i>	1095
Anastasia Tzilinis:	
<i>Begründendes Handeln im neugriechischen Wissenschaftlichen Artikel: Die Situierung des eigenen Beitrags im Forschungszusammenhang.....</i>	1109
Κυριακούλα Τζωρτζάτου, Αργύρης Αρχάκης, Άννα Ιορδανίδου & Γιώργος Ι. Ευδόπουλος:	
<i>Στάσεις απέναντι στην ορθογραφία της Κοινής Νέας Ελληνικής: Ζητήματα ερευνητικού σχεδιασμού .....</i>	1123
Nicole Vassalou, Dimitris Papazachariou & Mark Janse:	
<i>The Vowel System of Mišótika Cappadocian .....</i>	1139
Marina Vassiliou, Angelos Georganas, Prokopis Prokopidis & Haris Papageorgiou:	
<i>Co-referring or not co-referring? Answer the question!.....</i>	1155
Jeroen Vis:	
<i>The acquisition of Ancient Greek vocabulary.....</i>	1171
Christos Vlachos:	
<i>Mod(aliti)es of lifting wh-questions.....</i>	1187
Ευαγγελία Βλάχου & Κατερίνα Φραντζή:	
<i>Μελέτη της χρήσης των ποσοδεικτών λίγο-λιγάκι σε κείμενα πολιτικού λόγου .....</i>	1201
Madeleine Voga:	
<i>Τι μας διδάσκουν τα ρήματα της ΝΕ σχετικά με την επεξεργασία της μορφολογίας.....</i>	1213
Werner Voigt:	
<i>«Σεληνάκι μου λαμπρό, φέγγε μου να περπατώ ...» oder: warum es in dem bekannten Lied nicht so, sondern eben φεγγαράκι heißt und ngr. φεγγάρι .....</i>	1227
Μαρία Βραχιονίδου:	
<i>Υποκοριστικά επιρρήματα σε νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα .....</i>	1241
Jeroen van de Weijer & Marina Tzakosta:	
<i>The Status of *Complex in Greek.....</i>	1259
Theodoros Xioufis:	
<i>The pattern of the metaphor within metonymy in the figurative language of romantic love in modern Greek.....</i>	1275

ΤΟ ΔΙΠΟΛΟ «ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ»
ΣΕ ΣΧΟΛΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΤΗΣ LIFO
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ

Γεράσιμος Σοφοκλής Παπαδόπουλος
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
sof.papadopoulos@hotmail.gr

Abstract

In this article I selectively present the results of my critical analysis of 177 online comments posted by people having an antiracist ideological background, in order to examine the assumption that antiracist discourses (as every ideological discourse) often have a polarizing trend which develops an ‘anyone-who-does-not-belongs-to-Us-belongs-to-the-Others’ bias. This bias eventually exacerbates the phenomenon of racism. Through my analysis I generally confirm this hypothesis, and I also reveal some evaluative conventions which function complementary to van Dijk’s ideological square.

Λέξεις-κλειδιά: Κριτική Ανάλυση Λόγου, ιδεολογικό τετράγωνο, αντιρατσιστικός λόγος

1. Εισαγωγή

Διαφοροποιούμενος από τη συνήθη τακτική των ερευνητών της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, στην ανακοίνωσή μου αυτή αναλύω κριτικά τον λόγο ατόμων που αντιτίθενται στη ρατσιστική ιδεολογία, και όχι ατόμων που (συνειδητά ή ασυνείδητα) την ενστερνίζονται. Βασική μου υπόθεση είναι ότι η πολωτική τάση που χαρακτηρίζει κάθε ιδεολογικό – άρα και τον αντιρατσιστικό – λόγο δημιουργεί την προκατάληψη ότι «όποιος δεν ανήκει σε Εμάς ανήκει στους Άλλους», γεγονός που εν τέλει επιδεινώνει το ρατσιστικό φαινόμενο. Για να εξετάσω την υπόθεσή μου αυτή, αναλύω σχόλια αναγνωστών

της διαδικτυακής εφημερίδας Lifo (με σαφή αντιρατσιστική κατεύθυνση), τα οποία αναφέρονται στην εθνικιστική (κατά τους ιδίους), ρατσιστική (κατά τη Lifo) οργάνωση «Χρυσή Αυγή». Θεωρητική βάση της ανάλυσής μου αποτελεί το «ιδεολογικό τετράγωνο» του van Dijk (1998), του οποίου τα βασικότερα σημεία αναπτύσσονται στη συνέχεια.

2. Το «ιδεολογικό τετράγωνο» του van Dijk

Υιοθετώντας μία *κοινωνιογνωσιακή* – όπως την ονομάζει – οπτική, ο van Dijk (2006: 116) αντιλαμβάνεται τις ιδεολογίες σαν γνωσιακά συστήματα πεποιθήσεων που είναι κοινά στα μέλη μιας ομάδας, της οποίας την ταυτότητα καθορίζουν. Προσδίδει, δηλαδή, μία ουδέτερη χροιά στην έννοια της ιδεολογίας, ενώ ισχυρίζεται ότι κάθε «αρνητική» ιδεολογία (π.χ. η ρατσιστική) «παράγει» μία αντίπαλη ιδεολογία (την αντιρατσιστική).

Εξετάζοντας πώς η ιδεολογία μιας ομάδας καθορίζει τον λόγο ενός ατόμου-μέλους της, ο van Dijk (1996: 15-16) διαπιστώνει την εξής πορεία: 1) Η ιδεολογία οργανώνει και ελέγχει τη στάση της ομάδας σχετικά με ένα γεγονός. 2) Η γενική αυτή στάση συνίσταται σε κοινωνικές γνώμες, οι οποίες νοούνται ως αξιολογικές πεποιθήσεις κοινές στα μέλη της ομάδας. 3) Οι αξιολογικές πεποιθήσεις, τέλος, εκφράζονται μέσω του λόγου από τα μέλη της ομάδας. Αναδεικνύεται, έτσι, η γλωσσικά ανιχνεύσιμη έννοια της *αξιολόγησης* ως βάση για τη γλωσσολογική μελέτη της ιδεολογίας.

Ο van Dijk (1998) συνόψισε τις πράξεις γλωσσικής αξιολόγησης των μελών μιας ομάδας στο λεγόμενο *ιδεολογικό τετράγωνο*. Υποστήριξε ότι η αξιολόγηση είναι συνυφασμένη με την παρουσίαση ενός διπόλου «Εμείς και οι Άλλοι»¹, οπότε οι αξιολογικές κρίσεις των κοινωνικών ομάδων έχουν την εξής τετραπλή δομή:

- 1)έμφαση στα θετικά ΜΑΣ
- 2)έμφαση στα αρνητικά ΤΟΥΣ
- 3)μετριασμός των αρνητικών ΜΑΣ
- 4)μετριασμός των θετικών ΤΟΥΣ

---

1 Η διπολικότητα είναι βασικό χαρακτηριστικό του ιδεολογικού λόγου και έχει επισημανθεί από ερευνητές, οι οποίοι την ονόμασαν με διάφορους τρόπους όπως: *αξιολογική πόλωση* (Weiss, 2005: 254), *πόλωση ανάμεσα στο καλό και στο κακό* (Danler, 2005: 52), *στρατηγική της απεικόνισης «του μαύρου και του άσπρου»* (Menz, 1989: 234) κ.ά.

Στη συνέχεια, αναλύονται ενδεικτικά (με βάση το πιο πάνω μοντέλο) 20 από τα 177 σχόλια που καταχώρησαν αναγνώστες της Lifo κάτω από τρία άρθρα σχετικά με τη Χρυσή Αυγή. Σκοπός είναι να ανιχνευθεί ο τρόπος γλωσσικής απεικόνισης του διπλού «Εμείς και οι Άλλοι» και να ελεγχθεί, εν τέλει, η υπόθεση που διατυπώνεται στην Εισαγωγή.

3. Κριτική ανάλυση σχολίων αναγνωστών της Lifo

Η Lifo είναι μία από τις δημοφιλέστερες ελληνόφωνες διαδικτυακές εφημερίδες (www.lifo.gr), η οποία χαρακτηρίζεται από την αντιρατσιστική της ιδεολογία² και για την κριτική που ασκεί κατά κύριο λόγο στη Χρυσή Αυγή. Τάσσεται εναντίον κάθε είδους διακρίσεων δίνοντας περισσότερη έμφαση στο φαινόμενο της ομοφοβίας³, ενώ, παράλληλα, προβάλλει έντονα τη δράση των ομοφυλοφίλων και γενικά των σεξουαλικά «διαφορετικών»⁴. Προτού προχωρήσουμε, να δώσουμε δύο πρακτικές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της⁵:

- α) Για να καταχωρήσει κανείς σχόλιο στη Lifo πρέπει να είναι εγγεγραμμένο μέλος της. Αυτό συνεπάγεται ότι τα σχόλια γίνονται κατά κύριο λόγο από άτομα που αποτελούν συχνούς αναγνώστες της εφημερίδας και οι οποίοι έχουν συγκεκριμένο ψευδώνυμο το οποίο αναρτάται πάνω από το σχόλιό τους.
- β) Δεξιά από το ψευδώνυμο του σχολιάζοντος υπάρχει η ένδειξη «Ενδιαφέρον: Ναι Όχι». Έτσι, οποιοσδήποτε διαβάζει το σχόλιο – χωρίς να είναι κατ' ανάγκη εγγεγραμμένο μέλος – μπορεί να το υπερψηφίσει ή καταψηφίσει.

---

2 Για την αντιρατσιστική στάση της Lifo βλ. ενδεικτικά τα άρθρα «Πήγαμε στο Αντιρατσιστικό πολλούς Φεστιβάλ!» (<http://www.lifo.gr/team/gnomes/49937>), «Μια πρωτότυπη αντιρατσιστική δράση και ένα ποίημα» (<http://www.lifo.gr/team/u653/47100>), «Τέσσερις σκέψεις για το αμφιλεγόμενο αντιρατσιστικό σποτ της Dortmund» (<http://www.lifo.gr/team/bitsandpieces/48851>).

3 Για τη στάση της Lifo όσον αφορά την ομοφοβία βλ. ενδεικτικά τα άρθρα «“Φωτογραφίζοντας” την ομοφοβία» (<http://www.lifo.gr/team/u34816/48650>), «Ομοφοβία και ελληνική δημόσια σφαίρα» (<http://www.lifo.gr/team/arpseis/46735>), «Δείτε πώς αποφάσισαν να καταπολεμήσουν την ομοφοβία μια ντουζίνα άψογοι στρέϊτ» (<http://www.lifo.gr/team/erotica/43030>).

4 Για τη φιλο-ομοφυλική στάση της Lifo βλ. ενδεικτικά την κατηγορία άρθρων Gay & Lesbian (<http://www.lifo.gr/team/gayandlesbian>).

5 Οι συμβάσεις αυτές αφορούν τη λειτουργία της εφημερίδας κατά την περίοδο που γράφτηκαν τα άρθρα, δηλαδή το 2013.

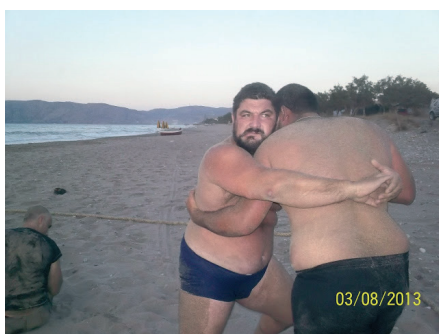
Το άρθρο από το οποίο προέρχονται τα περισσότερα σχόλια που αναλύονται, έχει τίτλο «21 φωτογραφίες από την Κατασκήνωση της Χρυσής Αυγής!»⁶ (5.8.2013). Είχε 121 σχόλια, και δημοσιεύτηκε 43 φορές στο Tweeter και 3625 στο Facebook· απέκτησε, δηλαδή αρκετά μεγάλη διάδοση. Το άρθρο έχει ως εξής:

Στο μπλογκ της Χρυσής Αυγής Κρήτης διαβάζουμε (και δεν χρειάζεται να προσθέσουμε τίποτα άλλο):

Πραγματοποιήθηκε για 6η συνεχή χρονιά η Εθνικιστική Κατασκήνωση Κρήτης στην Κίσαμο Χανίων το Σαββατοκύριακο 3 & 4 Αυγούστου. Συναγωνιστές από όλη την Κρήτη είχαν την ευκαιρία να ζήσουν ένα 2ήμερο σωματικής, πνευματικής και ψυχικής ευεξίας.

Το πρόγραμμα περιείχε αθλοπαιδιές και τα αρχαία Ολυμπιακά Αγώνισματα του ακοντισμού, της δισκοβολίας, της οπλιτοδρομίας, της πάλης και της διελκυστίνδας, μέσα σε συναγωνιστική συντροφικότητα που συνέδεσε ακόμη περισσότερο τους παλαιούς και νέους Χρυσουαγίτες.

Οι ομιλίες πολιτικού και ιδεολογικού περιεχομένου από τους συναγωνιστές Πατεράκη Οδυσσέα, Καρεφυλλάκη Σταύρο, Τσαγκαρίδη Τάσο, Θεοδωρόπουλο Γιάννη και Παπαδάκη Λευτέρη όπως και οι συζητήσεις, κράτησαν ως αργά το βράδυ, δίδοντας τη δυνατότητα στους συναγωνιστές που συμμετείχαν στην κατασκήνωση να ανταλλάξουν απόψεις και να πλουτίσουν τις γνώσεις τους.

6 Βλ. <http://www.lifo.gr/team/bitsandpieces/40499>.

Το άρθρο συνοδεύεται από 21 φωτογραφίες, 2 από τις οποίες παραθέτουμε παραπάνω.

Τα σχόλια που θα αναλυθούν χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: Η πρώτη περιλαμβάνει σχόλια που προβαίνουν σε ρητή αρνητική αξιολόγηση των Χρυσαιγιτών, η δεύτερη περιλαμβάνει αντιρρήσεις αναγνωστών σε άλλα σχόλια, και η τρίτη σχόλια που αντικατοπτρίζουν την ύπαρξη ή την αναγνώριση ύπαρξης δύο μεγάλων αντίπαλων ομάδων, δηλαδή ενός διπόλου.

3.1. Ρητή αρνητική αξιολόγηση των Άλλων

Τα σχόλια αυτά ουσιαστικά ακολουθούν το σημείο 2 του ιδεολογικού τετραγώνου του van Dijk και διακρίνονται σε τρεις βασικές υποκατηγορίες: α. οι Χρυσαιγιτες ως «χοντροί», β. οι Χρυσαιγιτες ως «αμόρφωτοι», και γ. οι Χρυσαιγιτες ως «κρυφο-ομοφυλόφιλοι». Ας εξετάσουμε κάθε υποενότητα ξεχωριστά:

3.1.1. Οι Χρυσαιγιτες ως «χοντροί»

Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται ένας αρκετά μεγάλος αριθμός σχολίων, από τα οποία παραθέτουμε ενδεικτικά τα εξής πέντε:

Σχόλιο 1

Δεν είναι εκδήλωση της ΧΑ. Κάνουν αθλοπαιδιές οι Ανώνυμοι Χοντροί.

Σχόλιο 2

Έτσι ακριβώς ήταν οι αρχαίοι: 200 κιλά έκαστος, παλαιστές summo, με κοιλάρες από την άφθονη κατανάλωση μύρας (εθνικό ποτό τότε)... [...]

Σχόλιο 3

Οι αρχαίοι Έλληνες δεν ήταν τέτοια βουβάλια όπως αυτές οι βδέλλες της φωτογραφίας!

Σχόλιο 4

Όλοι άρειοι! Ψηλοί-Ξανθοί-Γυμνασμένοι και πρωτίστως εκλεπτυσμένοι... Θέλουν να παίξουν στην καινούρια υπερπαραγωγή 300 (KILOS).

Στα παραπάνω σχόλια παρατηρείται: α) χρήση αρνητικών επιθέτων και εκφράσεων, β) χρήση θετικών επιθέτων με ειρωνική διάθεση, γ) χρήση μεταφορών με υποτιμητική διάθεση, δ) επανειλημμένη σύγκριση των Χρυσουγιτών που απεικονίζονται στις φωτογραφίες με την ιδεατή εικόνα των Αρχαίων Ελλήνων και των Αρίων. Τα σχόλια αυτά πήραν στο σύνολό τους 697 θετικές και 34 αρνητικές ψήφους, γεγονός που απηχεί τη γενική αποδοχή τους από τους αναγνώστες της Lifo.

3.1.2. Οι Χρυσουγιτες ως «αμόρφωτοι»

Σχόλιο 5

[...] η ανταλλαγή απόψεων και γνώσεων προϋποθέτει την ύπαρξή τους εξ αρχής...⁷

Σχόλιο 6

Πώς γίνεται να πλουτίσουν τις γνώσεις τους όταν ο εξυπνότερος ανάμεσά τους έχει IQ κάτω του μέτριου;

Σχόλιο 7

Οι ομιλητές καταξιωμένοι απόφοιτοι δημοτικού.

Αυτή η ομάδα αξιολογικών σχολίων διαφέρει από την πρώτη σε ένα βασικό σημείο: η «αμορφωσιά» των Χρυσουγιτών δεν προκύπτει από τις φωτογραφίες του άρθρου, όπως συμβαίνει με το χαρακτηριστικό της παχυσαρκίας, αλλ' αντίθετα, νοείται ως αυτονόητη προϋπόθεση – κοινό κτήμα της ομάδας, και ως τέτοια αξιολογείται. Χαρακτηριστική στα σχόλια αυτά είναι η χρήση ειρωνείας και υπονοημάτων. Η αναλογία θετικών-αρνητικών ψήφων είναι 362 με 12, αντίστοιχα.

3.1.3. Οι Χρυσουγιτες ως «κρυφο-ομοφυλόφιλοι»

Σχόλιο 8

Και με ένα touch λανθάνοντος ομοφυλοφιλικού ερωτισμού. Νιάου...

---

⁷ Σχολιασμός της φράσης «να ανταλλάξουν ιδέες και να πλουτίσουν τις γνώσεις τους» του αρχικού κειμένου από το μπλογκ της Χρυσής Αυγής Κρήτης.

Σχόλιο 9α⁸

Το αν είναι χοντροί ή κρυπτοομοφιλόφυλοι δεν θα έπρεπε να αφορά τους αναγνώστες της... «είδησης» (;). Ίσως η κρυπτοομοφιλοφυλία και τα διάφορα σύνδρομα που προκύπτουν να αφορούν τους ψυχολόγους/ψυχιάτρους που μελετούν το φαινόμενο του νεοναζισμού. [...]

Το ενδιαφέρον σε αυτή την ομάδα σχολίων είναι η χρήση της κρυπτοομοφυλοφιλίας ή απλά της ομοφυλοφιλίας (βλ. Σχόλιο 9β: «πουστισμό») για αρνητικό σχολιασμό των Χρυσαιγιτών.⁹ Στο Σχόλιο 9, μάλιστα, η κρυπτοομοφιλοφυλία χαρακτηρίζεται ως σύνδρομο που χρήζει ψυχιατρικής ανάλυσης. Αυτό αποτελεί παράδοξο αν σκεφτεί κανείς τη φιλο-ομοφυλική στάση της Lifo και τον αγώνα των ΛΟΑΤ για άρση του στιγματισμού των σεξουαλικών διαφορετικοτήτων ως ψυχικών νοσημάτων. Να σημειώσουμε ότι το Σχόλιο 8 πήρε 123 θετικές έναντι 9 αρνητικών ψήφων, ενώ το Σχόλιο 9 πήρε 129 θετικές και μόνο 21 αρνητικές ψήφους. Αυτό υποδεικνύει ότι η στάση αυτή δεν χαρακτηρίζει αποκλειστικά τους συγκεκριμένους δύο σχολιαστές, αλλά υιοθετείται από την πλειοψηφία του αναγνωστικού κοινού της Lifo.

3.1.4. Δύο Αξιολογικές Συμβάσεις

Επιχειρώντας να ερμηνεύσω τις παραπάνω πρακτικές γλωσσικής αξιολόγησης και εστιάζοντας στις δύο πρώτες ομάδες σχολίων, οδηγήθηκα αρχικά στη διαπίστωση μιας πρώτης Αξιολογικής Σύμβασης που ακολουθούν τα μέλη της ομάδας, και η οποία θα μπορούσε να διατυπωθεί ως εξής: *«Νομιμοποιούμαστε να αξιολογήσουμε αρνητικά τους Άλλους, αν κάνουν κάτι που για εκείνους (όπως και για Εμάς) θεωρείται 'κακό'»*.

Η τρίτη, όμως, ομάδα σχολίων με οδήγησε σε διεύρυνση της πρώτης αξιολογικής σύμβασης – η οποία φαίνεται εν πολλοίς αυτονόητη – και στη διατύπωση μιας δεύτερης Αξιολογικής Σύμβασης, η οποία έχει ως εξής: *«Νομιμοποιούμαστε να αξιολογούμε*

8 Το σχόλιο 9 αποτελεί στην ουσία απάντηση στο σχόλιο 8.

9 Να σημειώσουμε ότι δεν είναι η μοναδική φορά που εμφανίζεται στη Lifo αρνητική αξιολόγηση των Χρυσαιγιτών με την κατηγορία ότι είναι (κρυφο)ομοφυλόφυλοι. Βλ. ενδεικτικά τα άρθρα του Αλέξανδρου Παπαδόπουλου «Χρυσαιγιτικό πορνό και η απόλαυση του κακού» (<http://www.lifo.gr/team/gnomes/33297>) και «Νεο-ναζισμός και ομοφυλοφιλία: από τη Φράντζα στον Χαιρετισμό» (<http://www.lifo.gr/team/gnomes/36832>). Να επισημανθεί ότι σε αυτά τα άρθρα, όπως και στα σχόλια που δέχτηκαν, δεν υπάρχει εστίαση στο σκέλος του κρυφού, αλλά της ομοφυλοφιλίας αυτής καθ'εαυτής.

αρνητικά τους Άλλους αν κάνουν κάτι που για εκείνους θεωρείται ‘κακό’, ακόμα και αν για Εμάς θεωρείται ‘καλό’».¹⁰

Οι συμβάσεις αυτές λειτουργούν συμπληρωματικά ως προς το ιδεολογικό τετράγωνο του van Dijk, στο οποίο τα «αρνητικά ΤΟΥΣ» και τα «αρνητικά ΜΑΣ» δίνονται απο-υποκειμενικοποιημένα, σαν να είναι κοινώς αποδεκτό στις δύο ομάδες τι είναι καλό και τι κακό.¹¹

3.2. Σχόλια-αντιρρήσεις

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει σχόλια-αντιρρήσεις στη γενική τάση αρνητικού σχολιασμού των Χρυσουγιτών. Αναλύοντας αυτό το είδος σχολίων, παρατήρησα ότι υπάρχει μία διαβάθμιση ως προς την αποδεκτότητά τους, κάτι που προκύπτει από την αναλογία αρνητικών-θετικών ψήφων, αλλά και από τα σχόλια-απαντήσεις που πήραν. Με βάση αυτή, λοιπόν, τη διαβάθμιση θα παρατεθούν στη συνέχεια τα επιλεγμένα σχόλια, ξεκινώντας από τα περισσότερο αποδεκτά.

3.2.1. Αντιρρήσεις μεγάλης αποδεκτότητας

Σχόλιο 9β (Αντίρρηση 1)

[...] (= Σχόλιο 9α) Σε κάθε περίπτωση το να κράζεις τον νεοναζί ότι είναι χοντρός και κρυφαδερφή δεν ξέρω τελικά τι μήνυμα περνάει. Ανώνυμοι Χοντροί έγραψε κάποιος. Εντάξει και το χιούμορ το καταλαβαίνω, το Άριες Κοιλίες πιχί είχε πλάκα. Αλλά ανώνυμοι χοντροί; [...] Ωραίος. Θα πολεμήσουμε τον ρατσισμό με κοινωνι-

10 Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η σύμβαση αυτή δεν ταυτίζεται με αρνητική αξιολόγηση του Άλλου λόγω αντίφασης, γιατί τότε η γλωσσική αξιολόγηση θα στρεφόταν στο ίδιο το γεγονός της αντίφασης και όχι στο εν λόγω χαρακτηριστικό ή πράξη. (Οι αναγνώστες θα κατηγορούσαν τους Χρυσουγιτες ως αντιφατικούς και δεν θα νομιμοποιούνταν χρήση λέξεων όπως «πουστισμός»).

11 Η αξιολογική σύμβαση 1 όχι σπάνια διατυπώνεται έμμεσα από σχολιαστές-αναγνώστες της Lifo, όπως για παράδειγμα στο σχόλιο «Κάποιοι ως χοντρούληδες έχουμε το θάρρος και αυτοσαρκαζόμαστε μόνοι μας και δεν θα σαρκάσουμε αυτούς τους γελοιούς οι οποίοι, και καλά, διατυμπανίζουν “Νους υγιής εν σώματι υγιεί” και τα πνευματικά οφέλη της άσκησης;;;... Για ποιον νου μιλάνε και ποιο σώμα;», όπως και στο σχόλιο «όταν προγονόκαυλοι “αρχαιοελληναράδες” έχουν ως ιδεώδες το απολλώνιο κορμί [...] είναι οξύμωρο να τους βλέπεις χοντρούς να παλεύουν σαν σουμιο. [...] Επίσης, όταν ένας άξεστος φασίστας κάνει λόγο για “γνώσεις”, εκεί θα το φάει το κράξιμο για την αμορφωσιά του.» Αλλά και η λογική της απόλυτης αντιπαράθεσης που διέπει την Αξιολογική Σύμβαση 2, διαφαίνεται σε σχόλια όπως «Ακόμα και αν στις φωτογραφίες ήταν όλοι τους κορμάρες, σίγουρα πάλι κάτι θα γράφαμε. Οι λόγοι προφανείς και αυτονόητοι...» ή στο σχόλιο-απάντηση σε σχόλιο-αντίρρηση «Δεν ξέρω αν το κατάλαβες αλλά μιλάμε για Χρυσουγιτες...».

κό ρατσισμό. [...] Τα ίδια μουρουτόπαιδα κάνουν χαβαλέ με τον πουστισμό των Χρυσαιγιτών. Και καλά απενοχοποίηση. Πάντα όμως με δόσεις ρατσισμού. [...]
ΚΑΤΩ Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΡΕ ΜΟΥΤΡΑ.

Το πιο πάνω σχόλιο-αντίρρηση πήρε 129 θετικές και 21 αρνητικές ψήφους. Η μεγάλη αποδεκτότητά του θεωρώ ότι σχετίζεται με το πόσα σημεία του ιδεολογικού τετραγώνου τηρούνται και πόσα παραβιάζονται. Συγκεκριμένα, ο σχολιαστής προβαίνει σε: α) αρνητική αξιολόγηση των Άλλων – τήρηση σημείου 2, β) θετική αξιολόγηση πράξεων μερικών μελών της ομάδας Μας – τήρηση σημείου 1, γ) αρνητική αξιολόγηση πράξεων κάποιων άλλων μελών της ομάδας Μας – παραβίαση σημείου 3, δ) μετριασμός των αρνητικών αυτών πράξεων («και καλά απενοχοποίηση») - τήρηση σημείου 3, και ε) ρητή αντιρατσιστική στάση – ταύτιση με ιδεολογία Μας.

Σχόλιο 10 (Αντίρρηση 2)

Όλοι αυτοί είναι η μία όψη της συλλογικής μας κατακρύφα. Η άλλη όψη είναι κάποιοι αναγνώστες της λάιφο που διαβάζοντας αυτό το ρεπορτάζ κάνουν χυδαία και κρυφορατσιστικά αστεία για χοντρούς/αμόρφωτους, συμβάλλοντας στον συνολικό εκφασισμό μιας καταρρέουσας κοινωνίας.

Στο Σχόλιο 10 έχουμε: α) αρνητική αξιολόγηση Άλλων – τήρηση σημείου 2, β) αρνητική αξιολόγηση πράξεων κάποιων μελών της ομάδας Μας – παραβίαση σημείου 3, και γ) ρητή αντιρατσιστική-αντιφασιστική στάση – ταύτιση με ιδεολογία Μας. Το σχόλιο απέκτησε αρκετά μεγάλη αποδεκτότητα: 58 θετικές έναντι 13 αρνητικών ψήφων.

3.2.2. Αντίρρηση διχασμένης αποδεκτότητας

Σχόλιο 11 (Αντίρρηση 3)

Η αλήθεια είναι ότι η ιδέα μιας κατασκήνωσης στην οποία διδάσκονται αρχαιοελληνικά αγωνίσματα δεν μου φαίνεται από μόνη της κακή. [...] Επίσης το να κρίνει κάποιος τους άλλους βασιζόμενος στην εξωτερική τους εμφάνιση και στις συνήθειές τους είναι ακριβώς η βάση της δικής του ιδεολογίας και εγώ αρνούμαι να το κάνω. Προσπερνά λοιπόν τις φωτογραφίες που δείχνουν ανθρώπους να διασκεδάζουν με τον τρόπο που επιθυμούν χωρίς Αυτό που με τρομάζει, και δυστυχώς όπως έχουν έρθει τα πράγματα δεν το θεωρώ πια αστείο, είναι οι τελευταίες φωτογραφίες με τις «ομιλίες πολιτικού και ιδεολογικού περιεχομένου».

Στο σχόλιο αυτό έχουμε, από τη μια, θετική αξιολόγηση των Άλλων (παραβίαση σημείου 2), αρνητική αξιολόγηση μελών της ομάδας Μας (παραβίαση σημείου 3), αλλά, από την άλλη, έχουμε ρητή αντιρατσιστική στάση και ταύτιση με την ιδεολογία Μας. Ως εκ τούτου, το άρθρο απέσπασε 27 θετικές και 36 αρνητικές ψήφους, διχάζοντας τους αναγνώστες της Lifo.

3.2.3. Μη αποδεκτή αντίρρηση

Σχόλιο 12

Θα ήθελα να ρωτήσω κάτι αυτούς που σχολιάζουν εδώ μέσα. Κατ' αρχήν ΔΕΝ ψηφίζω Χρυσή Αυγή. [...] Γιατί να κοροϊδεύετε οτιδήποτε κι αν κάνουν; Μήπως έτσι τους κάνετε δημοφιλείς; Μήπως αυτό το γεγονός «πουλάει» και το σκαλίζετε συνέχεια; [...] Δείχνετε ανωτερότητα; Μπα! Δείχνετε ήθος? Πάλι μπα. Επαναλαμβάνω: ΔΕΝ μου αρέσουν. ΔΕΝ τους ψηφίζω, κοινώς ΔΕΝ με απασχολούν! [...] Πολύ αξία τους δίνετε και θα μας κατσικωθούν στο σβέρκο. [...] Και ξαναλέω: ΔΕΝ τους ψηφίζω. Αλλά έχω ένα κουσούρι: μου αρέσει η Ελλάδα, ο πολιτισμός που κάποτε είχε [...] Λοιπόν, τι είμαι; Εθνικίστρια, Χρυσή Αυγή, Μπρούτζινη Κότα, φασίστρια, αναρχική; [...] Πικραμένη και καμένη από κόμματα, τελείες, ταμπέλες και ξόανα! Σας βαρέθηκα, θα πάρω τα σκουπιδάκια και τα κουβαδάκια μου και θα πάω σε άλλη παραλία να παίξω. Δεν σας έχω φίλους μου!

Στο παραπάνω σχόλιο χαρακτηριστική είναι η αναγνώριση του διπόλου «Εμείς και οι Άλλοι» από τη σχολιάστρια, η οποία προσπαθεί να ξεφύγει από τον μπαλά της υποχρεωτικής καταχώρησής της σε ένα από τα δύο στρατόπεδα. Η αρνητική αποδοχή του σχολίου (36 αρνητικές ψήφοι έναντι 13 θετικών) μπορεί να αποδοθεί: α) στις αλληπάλληλες αποποιήσεις («δεν ψηφίζω Χρυσή Αυγή»), οι οποίες μάλλον νοούνται ως *φαινομενικές διαψεύσεις* από τους υπόλοιπους αναγνώστες (βλ. van Dijk: 1998), β) στη χρήση δεύτερου πληθυντικού που δημιουργεί απόσταση από το Εμείς της ομάδας, γ) στην άλλοτε αρνητική και άλλοτε θετική στάση προς τους Άλλους, δ) στη μερική ταύτιση με την ιδεολογία των Άλλων, και ε) στην τελική αυτοαπομόνωση.

Συνολικά, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η αποδεκτότητα ενός αντιρρητικού σχολίου από την ομάδα δεν σχετίζεται με αυτά που λέει, αλλά με αυτά που κάνει μέσω αυτών που λέει ο σχολιαστής/τρια. Με άλλα λόγια, όσο πιο πολλά σημεία του ιδεολογικού τετραγώνου τηρούνται και όσο πιο λίγα παραβιάζονται, τόσο πιο αποδεκτό

γίνεται το σχόλιο. Επίσης, σημαντικό ρόλο παίζει η αναφορά και η αξιολόγηση της ιδεολογίας της ομάδας Μας ή/και των Άλλων.

3.3. Πολωτικά σχόλια

Στην τρίτη και τελευταία κατηγορία εντάσσονται σχόλια στα οποία αναγνωρίζεται η ύπαρξη δύο αντίπαλων ομάδων. Με άλλα λόγια, οι σχολιαστές αναφέρονται σε άσχετα με τον ρατσισμό χαρακτηριστικά της μίας ή της άλλης ομάδας, δείχνοντάς μας μέσα από τα αυτονόητά τους το πώς αντιλαμβάνονται συνολικά την ομάδα του Εμείς ή/και την ομάδα των Άλλων.

Τα σχόλια αυτά χωρίζονται σε δύο υποκατηγορίες: Σε εκείνα στα οποία οι σχολιαστές δηλώνουν άμεσα ή έμμεσα ότι είναι μέλη του Εμείς της Lifo, και σε εκείνα όπου οι σχολιαστές αποστασιοποιούνται από το Εμείς της Lifo, χωρίς να (αυτο)εντάσσονται στο Εμείς των Χρυσαιγιτών (απεναντίας συχνά προβαίνουν σε αρνητική αξιολόγησή τους). Τους σχολιαστές αυτούς μπορούμε να τους ονομάσουμε «εξωτερικούς παρατηρητές». Η ένταξη ή μη των σχολιαστών στο Εμείς του Lifo γίνεται με κριτήριο τις γλωσσικές τους επιλογές, από τη μια, και το βαθμό αποδεκτότητας των σχολίων τους, από την άλλη.

3.3.1. Πολωτικά σχόλια μη μελών του Εμείς της Lifo

Από τα παρακάτω σχόλια, το 13 και το 14 προέρχονται από το άρθρο «21 φωτογραφίες από την Κατασκήνωση της Χρυσής Αυγής!», ενώ τα σχόλια 15 και 16, όπως και τα 17 και 18 της επόμενης ενότητας, από το άρθρο «Σε ποιες περιοχές της Αθήνας βγήκε πρώτη η Χρυσή Αυγή» (19.5.2014), το οποίο απέκτησε 32 σχόλια¹². Το Σχόλιο 15 τίθεται αποκλειστικά για να δοθεί το άμεσο συγκείμενο του Σχολίου 16.

Σχόλιο 13

Άρη βάλε μας αύριο εικόνες από κατασκηνώσεις της ΚΝΕ. Πού ξέρεις μπορεί να γελάσουμε περισσότερο!!!

Σχόλιο 14

Πιο πλάκα από τους σαπιοκοιλίες έχουν κάτι Έλληνες αριστεροί θολοκουλτουριάριδες που μαζεύονται και καπνίζουν μπάφους νομίζοντας ότι αν απαρνηθούν Θεό,

---

12 Βλ. <http://www.lifo.gr/now/politics/47352>.

Πατρίδα, Ἡθὴ θα φτάσουν τα πρότυπά τους (κάτι Μαρξ, κάτι Λένιν κ.ο.κ.) ενώ στην ουσία είναι κάτι αμόρφωτες καρικατούρες [...]

(Σχόλιο 15)

Το πιο ανατριχιαστικό νέο της ημέρας – δεν καταλαβαίνω πώς είναι δυνατόν οι γείτονές μου να ψήφισαν τους φασίστες.)

Σχόλιο 16 (απάντηση στο σχόλιο 15)

Όσο ψήφισαν σταλινικούς δεν ανατριχιάζαμε.

Στα παραπάνω σχόλια είναι σαφής η αποστασιοποίηση των σχολιαστών από το Εμείς της Lifo (παραβίαση σημείου 1 και 3), η οποία επιβεβαιώνεται και από την αναλογία αρνητικών-θετικών ψήφων (497 έναντι 210 συνολικά). Κοινό χαρακτηριστικό και των τριών σχολίων είναι η νοούμενη ως αυτονόητη (και εν προκειμένω αρνητικά αξιολογούμενη) αριστερή ιδεολογική ταυτότητα των μελών του Εμείς της Lifo – μια αμιγώς πολωτική γενίκευση που ακολουθεί τον παραδοσιακό δυϊσμό Δεξιά-Αριστερά.

3.3.2. Πολωτικά σχόλια μελών του Εμείς της Lifo

Από τα παρακάτω σχόλια, τα 19 και 20 προέρχονται από το άρθρο της Lifo «Πότε θα σταματήσει η άνοδος της Χρυσής Αυγής;» (21.5.2014), το οποίο απέκτησε 25 σχόλια¹³.

Σχόλιο 17

Ο κόσμος ψηφίζει ΧΑ γιατί απλώς έδωσε καταφύγιο, λόγο ύπαρξης και βήμα σε ένα σωρό αγράμματα και προβληματικά σκουπίδια, τα οποία ανέκαθεν ζούσαν ανάμεσά μας. [...] αυτό είναι ένα μεγάλο ποσοστό του «μέσου Έλληνα» που γνωρίσαμε όσοι πήγαμε στρατό.

Σχόλιο 18

Το ότι οι μεγαλύτεροι επιστήμονες και φιλόσοφοι ήταν αριστεροί ή αντιεξουσιαστές δε σας λείει απολύτως τίποτα; Το ότι η χρυσή αυγή στοχεύει και τραμπουκίζει απλούς αμόρφωτους και παιδεμένους μετανάστες [...] ούτε αυτό σας λείει κάτι; [...] σας λυπάμαι... όχι για την ιδεολογία σας αλλά για το επίπεδο μόρφωσης, παιδείας και IQ σας.

---

13 Βλ. <http://www.lifo.gr/mag/features/4315>.

Σχόλιο 19

Κι όμως το ΚΚΕ μετά το 1945 και κοινωνική βάση είχε, ακόμα και άκρες στο στρατό. [...] Κατά τη γνώμη μου δε θέλει μικρά βήματα υποχώρησης, αλλά έμφαση στα ακριβώς αντίθετα. [...] Πχ σύμφωνο συμβίωσης ομοφυλοφίλων (σοβαρό και ισόκυρο προς το γάμο) [...]

Σχόλιο 20

[...] μήπως να [...] παραδεχτούμε επιτέλους ότι οι Έλληνες είναι σε μεγάλο βαθμό ρατσιστές και οπισθοδρομικοί; Απλά τόσα χρόνια φοβόταν να το εκδηλώσουν και ψήφιζαν ΝΔ και ΛΑΟΣ.

Από τα παραπάνω σχόλια προκύπτει συνολικά: α) αποδοχή από τα μέλη του Εμείς της Λίφο της αριστερής ιδεολογικής ταυτότητας (μέσω θετικής της αξιολόγησης), και β) διεύρυνση των Άλλων, οι οποίοι δεν είναι απλά «οι Χρυσανγίτες» ή «οι ρατσιστές», αλλά «ο Μέσος Έλληνας» ή/και «οι Δεξιοί» (πόλωση Δεξιάς-Αριστεράς). Τα πιο πάνω σχόλια πήραν συνολικά 225 θετικές και 99 αρνητικές ψήφους.

3.3.3. Σύμβαση της τάσης για ιδεολογική πόλωση

Σημείο-κλειδί αποτελεί, θεωρώ, στο Σχόλιο 19 η φράση «έμφαση στα ακριβώς αντίθετα». Ο σχολιαστής μοιάζει να ακολουθεί μία σύμβαση η οποία μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: «Ο,τι σύμφωνα με την ιδεολογία των Άλλων είναι κατακριτέο, Εμείς οφείλουμε να το υπερασπιστούμε, και αντίστροφα».

Την παραπάνω στάση φαίνεται να αντιλαμβάνεται και ο συγγραφέας του Σχολίου 14 όταν λέει: «νομίζοντας ότι αν απαρνηθούν Θεό, Πατρίδα, Ήθη θα φτάσουν τα πρότυπά τους». Σαν «εξωτερικός παρατηρητής» επικρίνει την ομάδα του Εμείς της Λίφο ότι «πάει στο άλλο άκρο»: Οι έννοιες του «θεού», της «πατρίδας» και των «ηθών» σχετίζονται εν μέρει με την ιδεολογία των Χρυσανγιτών (ας θυμηθούμε το σύνθημα «Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια» των Χουντικών, που οι Χρυσανγίτες θεωρούν πρότυπά τους¹⁴). Σε μια παρόμοια λογική, ισχυρίζομαι ότι αποκόπτε τις έννοιες του θεού, της πατρίδας και των ηθών από τη (διαστρεβλωμένη ίσως, κατά τη γνώμη του) χρή-

14 Για τη σχέση Χρυσής Αυγής και Χούντας βλ. ενδεικτικά τα άρθρα της ethnos.gr «Συγγενείς «εξ αίματος» χούντα - Χρυσή Αυγή» (<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63815895>), της news.in.gr «Πέθανε ο τελευταίος φυλακισμένος χουντικός Νικόλαος Ντερτιλής» (<http://news.in.gr/greece/article/?aid=1231232652>).

ση τους από τους Χρυσουγίτες. Απεναντίας, κατηγορεί έμμεσα τους Εμείς της Lifo ότι απορρίπτουν αυτές τις (σύμφωνα με το δικό του αξιακό σύστημα) αξίες, επειδή ακριβώς τις συνδέουν με τους Άλλους, τους Χρυσουγίτες. Τους επικρίνει, δηλαδή, επειδή τηρούν τυφλά την παραπάνω διατυπωμένη σύμβαση της τάσης για ιδεολογική πόλωση.¹⁵

4. Συμπερασματικά

Αναλύοντας κριτικά 177 σχόλια κάτω από τρία άρθρα της Lifo σχετικά με τη Χρυσή Αυγή, οδηγήθηκα στην εξαγωγή των εξής πορισμάτων: α) Οι σχολιαστές διέπονται από δύο βασικές αξιολογικές συμβάσεις, σύμφωνα με τις οποίες νομιμοποιούνται να αξιολογήσουν αρνητικά τους Άλλους αν κάνουν/χαρακτηρίζονται από κάτι αμοιβαία αποδεκτό ως 'κακό', αλλά και όταν κάνουν/χαρακτηρίζονται από κάτι που για τους Άλλους είναι 'κακό' ακόμη κι αν για το Εμείς είναι 'καλό'. Οι συμβάσεις αυτές λειτουργούν συμπληρωματικά ως προς το ιδεολογικό τετράγωνο του van Dijk. β) Τα σχόλια-αντιρρήσεις γίνονται αποδεκτά στο βαθμό που τηρούν όσο περισσότερα και παραβιάζουν όσο λιγότερα σημεία του ιδεολογικού τετραγώνου. Σημαντική, επίσης, είναι η αξιολογική αναφορά τους στην ιδεολογία του Εμείς ή/και των Άλλων. γ) Εμφανίζεται το φαινόμενο μιας πόλωσης, η οποία προκύπτει από τη γενίκευση «Εμείς = αριστεροί, φιλο-ομοφυλόφιλοι» και «Άλλοι = δεξιοί, μέσος Έλληνας», η οποία υπερβαίνει τον αγώνα κατά του ρατσιστικού φαινομένου.

Αρχική υπόθεση εργασίας μου ήταν ότι η πολωτική τάση υποβοηθά το ρατσιστικό φαινόμενο αφού ταυτίζει τον «διαφορετικό από Εμάς» με τον «Άλλο». Η παραπάνω συζήτηση επιβεβαίωσε ότι η πολωτική τάση όντως υφίσταται, τουλάχιστον από μέρους των σχολιαστών της Lifo στα υπό εξέταση άρθρα. Τώρα αν όντως οδηγεί σε διεύρυνση του ρατσιστικού φαινομένου είναι κάτι που δεν μπορεί με ασφάλεια να προκύψει από την ανάλυση των σχολίων. Εκείνο που μπορούμε να εικάσουμε είναι ότι η ταύτιση της αντιρατσιστικής δράσης με την αριστερή ιδεολογία ή τη φιλο-ομοφυλική στάση ίσως οδηγεί μια μερίδα του Εμείς της Lifo στο να αντιμετωπίζει κάθε μη αριστερό ή κάθε μη στρατευμένο φιλο-ομοφυλόφιλο σαν μέλος των Άλλων. Αυτό θα έχει ως συνέπεια, κάθε μη αριστερός ή μη στρατευμένος φιλο-ομοφυλόφιλος να αποτρέπεται από την

---

15 Κάτι αντίστοιχο υποδηλώνεται και από τη σχολιάστρια του Σχολίου 12.

ανάπτυξη αντιρατσιστικής δράσης ή, ακόμα, και συνείδησης, εφόσον η αντιρατσιστική ιδεολογία εκπροσωπείται από μια ομάδα που δεν τον εκφράζει (ως προς τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της) ή δεν τον αποδέχεται.

Βιβλιογραφία

- Danler, Paul. 2005. "Morpho-syntactic and Textual Realizations as Deliberate Pragmatic Argumentative Linguistic Tools?" Στο Louis de Saussure and Peter J. Schulz (επιμ.), *Manipulation and Ideologies in the Twentieth Century. Discourse, Language, Mind*, 45–60. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Menz, Florian. 1989. "Manipulation Strategies in Newspapers: A Program for Critical Linguistics." Στο Ruth Wodak (επιμ.), *Language, Power and Ideology. Studies in Political Discourse*, 227–249. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- van Dijk, Teun A. 1996. "Discourse, Opinions and Ideologies." Στο Christina Schäffner and Helen Kelly Holmes (επιμ.), *Discourse and Ideologies*, 7–37. Clevedon: Multilingual Matters.
- van Dijk, Teun A. 1998. "Opinion and Ideologies in the Press." Στο Allan Bell and Peter Garrett (επιμ.), *Approaches to Media Discourse*, 21–63. Oxford: Blackwell.
- van Dijk, Teun A. 2006. "Ideology and Discourse Analysis." *Journal of Political Ideologies* 11(2):115–140.
- Weiss, Daniel. 2005. "Stalinist vs. Fascist propaganda. How much do they have in Common?" Στο Louis de Saussure, and Peter J. Schulz (επιμ.), *Manipulation and Ideologies in the Twentieth Century. Discourse, Language, Mind*, 251–274. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

